

"...

I- İPTAL VE YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMLERİNİN GEREKÇESİ

Dava dilekçesinin iptal ve yürürlüğün durdurulması istemlerini içeren gerekçesi şöyledir:

“I- İPTAL SEBEPLERİ

26.03.2002 tarih ve 4748 sayılı “Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun” 09.04.2002 günü, 24721 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Ancak söz konusu Kanun’un çerçeve 4. ve 5. maddelerinin bir kısım hükümleri Anayasa’ya açıkça aykırıdır.

A) ÇERÇEVE 4. MADDE’NİN ANAYASA’YA AYKIRILIK DURUMU :

Çerçeve 4. maddenin,

(A) bendi ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nun 101. maddesine bir fıkra eklenmiş,

(B) bendi ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nun 102. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları değiştirilmiştir.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nun,

Hem 101. maddesine eklenen fıkra,

Hem de 102. maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında yapılan değişiklikler, Anayasa’nın 69. maddesine aykırıdır.

a) Siyasi Partiler Kanunu’nun 101. Maddesine Eklenen Fıkra, Anayasa’nın 69. Maddesine Aykırıdır.

Siyasi Partiler Kanunu’nun 101. maddesine eklenen fıkra aynen şöyledir :

“Anayasa Mahkemesi, yukarıdaki fıkranın (a) ve (b) bentlerinde sayılan hallerde temelli kapatma yerine, dava konusu fiillerin ağırlığına göre ilgili siyasi partinin almakta olduğu son yıllık Devlet yardımı miktarının yarısından az olmamak kaydıyla, bu yardımdan kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına, yardımın tamamı ödenmişse aynı miktarın Hazineye iadesine karar verebilir.”

Bu fıkranın “yarısından az olmamak kaydıyla” bölümü Anayasa’nın 69. maddesinin 7. ve 11. fıkralarına açıkça aykırıdır.

Çünkü:

1) Anayasa’nın 69. maddesinin 7. fıkrasına göre, Anayasa Mahkemesi,

- Bir siyasi partinin tüzük ve programının Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrasının hükümlerine aykırı bulması, veya,

- 68. maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerin işlendiği bir odak haline geldiğini tespit etmesi,

halinde,

“temelli kapatma yerine, dava konusu fiillerin ağırlığına göre, ilgili siyasi partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına karar verebilir.”

Anayasa'nın 69. maddesinin 7. fıkrasında, Anayasa Mahkemesi için, Devlet yardımının “yarısından az olmamak kaydıyla” diye bir sınırlama yoktur. Devlet yardımından ne kadarlık kesinti yapılacağını takdir yetkisi, tıpkı “fiillerin ağırlık derecesini” takdirde olduğu gibi, bütünüyle Anayasa Mahkemesi'ne aittir. Anayasa Mahkemesi'nin bu yetkisi kanunla kısıtlanamaz.

2- 69. maddenin son fıkrasına göre “siyasi partilerin ... devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmaları ... yukarıdaki esaslar çerçevesinde kanunla düzenlenir.”

3- Anayasa Mahkemesine kanunla görev verilemez (Any. M. 148/son), sınırlama konulamaz.

Halbuki 4748 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle, Siyasi Partiler Kanunu'nun 101. maddesine eklenen fıkranın “yarısından az olmamak kaydıyla” bölümü, Anayasa Mahkemesi için kanunla öngörölmüş bir sınırlama olup Anayasa'ya açıkça aykırıdır.

b) 4748 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (B) Bendiyle Değiştirilen Siyasi Partiler Kanunu'nun 102. maddesinin Birinci ve Üçüncü Fıkraları Anayasa'nın 69. maddesine Aykırıdır.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun, 4748 sayılı Kanunla değiştirilen 102. maddesinin birinci fıkrası aynen şöyledir:

“Siyasi partilerin faaliyetlerinin izlenmesi amacıyla Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının istediği bilgi ve belgeleri bildirilen süre içinde vermeyen siyasi partiye Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından ikinci bir yazı tebliğ olunur. Bu yazıda, bildirilen süre içinde cevap verilmediği ve istek yerine getirilmediği takdirde o siyasi partinin kapatılması ya da Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılması için dava açılacağı de belirtilir. Bu tebliğde bildirilecek süre içinde yine istek yerine getirilmez veya cevap verilmezse Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı o siyasi partinin kapatılması ya da Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılması için Anayasa Mahkemesinde re'sen dava açabilir.”

Siyasi Partiler Kanunu'nun 102. maddesinin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklik ise şöyledir:

“Siyasi parti, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde istem yazısında belirtilen hususu yerine getirmediği takdirde, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasa Mahkemesinde o siyasi partinin kapatılması ya da Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılması için dava açar. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen iddianamenin tebliğinden itibaren otuz gün içinde ilgili siyasi parti tarafından söz konusu parti organı, merci veya kurulun

işten el çektilmesi ve parti üyesi veya üyelerin partiden kesin olarak çıkarılmaları halinde, o partinin kapatılması ya da Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılması için açılan dava düşer. Aksi takdirde Anayasa Mahkemesi, dosya üzerinde inceleme yaparak, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının ve siyasi parti temsilcilerinin sözlü açıklamalarını, gerekli gördüğü hallerde diğer ilgilileri ve konu üzerinde bilgisi olanları da dinlemek suretiyle açılmış bulunan davayı karara bağlar.”

Hemen fark edileceği gibi Siyasi Partiler Kanunu'nun 102. maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında yapılan değişiklikler Anayasa'nın 69. maddesine açıkça aykırıdır.

Çünkü;

1) Anayasa'nın 69. maddesi, siyasi partilerin temelli kapatılma sebeplerini üç hal ile “numerus claususe” olarak (tahdidi bir biçimde, sayma yöntemi ile) sınırlandırmıştır.

Bilindiği gibi bu üç hal,

i- Bir siyasi partinin tüzük ve programının Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı bulunması,

ii- Bir siyasi partinin, Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerin işlendiği bir odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesi'nce tespit edilmesi,

iii- Bir siyasi partinin, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyruklığında olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alması, halleridir.

2) Anayasa'nın öngördüğü, siyasi partiler için temelli kapatmayı gerektiren bu üç hali, kanunla artırmak mümkün değildir. Zira Anayasa'nın 69. maddesinin son fıkrasında yer alan “siyasi partilerin ... kapatılmaları yukarıdaki esaslar çerçevesinde kanunla düzenlenir” hükmü, siyasi partilerin temelli kapatılma sebeplerini artırmaya engeldir.

Anayasa'da öngörülen “temelli kapatma nedenleri”, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 101. maddesinde “Anayasadaki yasaklara aykırılık halinde partilerin kapatılması” başlığı altında aynen tekrarlanmıştır.

101. maddenin hem başlığından hem de içeriğinden açıkça anlaşılacağı gibi bu maddedeki “kapatma” kavramı, Anayasa'daki “temelli kapatma” kavramı ile “özdeş”tir, sayı olarak da birbirine eşittir.

Siyasi Partiler Kanunu, siyasi partiler için, Anayasa'da yer almayan bir takım ilave kapatma sebepleri öngörmektedir.

102. maddede yapılan değişikliklerle, siyasi partiler için, Anayasa'ya aykırı olarak, yeni “kapatma sebepleri” öngörülmektedir.

Anayasa'da açıkça kapatma yaptırımına bağlı tutulmayan sebeplerle siyasi partilerin kapatılması kabul edilemez. Çünkü, 1995 yılında yapılan değişiklikle siyasal partilerin faaliyetlerini sürdürürken hangi hallerde kapatılabileceklerine ilişkin açık ve net kurallar konularak güvence sağlanmış, yasa ile kapatma nedenlerinin genişletilmesi önlenmiştir.

Nitekim, 23.07.1995 gün ve 4121 sayılı Yasa'yla yapılan Anayasa değişikliklerine ilişkin 5.6.1995 günlü Anayasa Komisyonu Raporunda;

“...Komisyonumuz siyasi partilerin, yeni kaleme aldığı 68. maddede yer alan ilkelere uyması gerektiğini metne açıklıkla koymak suretiyle, partilerin temelli kapatılmasını sadece bu ilkelere uyulmaması halinde öngörmüş ve diğer hallerde öngörmemiştir. Temelli kapatmanın partilerin tekrar kurulamaması demek olduğu da metinde belirtilmiştir. Aynı sistematığe uygun olarak komisyonumuz, siyasi partilerin bu ilkelere uygun hareket etmelerinin iki ayrı şeklini açıkça düzenlemiştir. Bunlardan birincisi, partinin tüzük ve programının bu ilkelere aykırı olmasıdır, ikinci durum ise Parti'nin beyan ve eylemlerinin bu ilkelere aykırı olmasıdır. Bu iki durum, Anayasa'nın mer'i metninde de, Teklifte'de birbirinden yeteri açıklıkla ayrılmamıştır. Komisyonumuz bu ayrımı yapmış ve ikinci halde temelli kapatmayı ancak partinin bu tür eylemlerin işlendiği bir odak haline gelmiş olmasına bağlamıştır. Bu hüküm Federal Almanya Anayasası'nın 18. maddesinden esinlenmiş olup, partilere çok daha sağlam hukuki teminat getirmektedir.”

denilmiştir.

Bütün bunlara rağmen, Siyasi Partiler Kanunu'nun 102. maddesinde yapılan değişiklikle, siyasi partiler için Anayasa'da bulunmayan sebeplerden dolayı “kapatma” veya “kapatmanın yerine geçen Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakma” yaptırımını öngörülmektedir.

Bilindiği gibi Türkiye, parti kapatmalardan dolayı gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde, gerekse Avrupa Birliği nezdinde büyük sıkıntılar yaşamaktadır.

Bu sıkıntıları aşmak da, kolay olmamaktadır. Çünkü Türkiye tam anlamıyla bir “partiler mezarlığı”na dönüşmüş durumdadır.

Gerçekten, Türkiye'de, Cumhuriyete geçildikten sonra tam 154 parti kapanmış veya kapatılmıştır.

1991-2001 tarihlerinde, yani on yıl içinde sadece Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan siyasi parti sayısı, tespitlerimize göre, tam onyedidir.

Son on yıl içinde Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan siyasi partilerin isimleri ve kapatıldıkları yıllar şöyledir:

1. Halk Partisi 1991
2. Türkiye Birleşik Komünist Partisi 1991
3. Büyük Anadolu Partisi 1992
4. Sosyalist Parti 1992
5. Yeşiller Partisi 1994
6. Halkın Emek Partisi 1993
7. Özgürlük Demokrasi Partisi 1993
8. Sosyalist Türkiye Partisi 1993
9. Demokrat Parti 1994
10. Demokrat Parti 2 1994
11. Demokrasi ve Değişim Partisi 1996
12. Diriliş Partisi 1996

13. Emek Partisi 1997
14. Sosyalist Birlik Partisi 1994
15. Refah Partisi 1998
16. Demokratik Kitle Partisi 1999
17. Fazilet Partisi 2001

Eğer, Siyasi Partiler Kanunu'nun 102. maddesinde, Anayasa'ya aykırı olarak yapılan değişiklikler varlığını sürdürecektse olursa Anayasa Mahkemesi, Anayasa'ya aykırı olarak eski dönemlere nispetle daha yoğun bir biçimde, siyasi parti kapatma mecburiyetinde kalacaktır.

B) ÇERÇEVE 5. MADDENİN ANAYASAYA AYKIRILIK DURUMU:

26.3.2002 tarih ve 4748 sayılı Kanun'un çerçeve 5. maddesiyle, 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun çeşitli maddelerinde değişiklikler yapılmıştır.

Bu değişikliklerden biri de çerçeve 5. maddenin (A) bendi ile 2908 sayılı Kanun'un 4. maddesinde yapılan değişikliktir.

Ancak, 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 4. maddesinde yapılan değişikliklerin bir bölümü Anayasa'nın 13. maddesine, diğer bir bölümü ise Anayasa'nın 15/1. maddesine aykırıdır.

a) Anayasa'nın 13. Maddesine Aykırılık Durumu:

4748 sayılı Kanun'un çerçeve 5. maddesinin (A) bendi ile değiştirilen, 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 4. maddesinin 2. bendi, Anayasa'nın 13. maddesine açıkça aykırıdır.

2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 4. maddesinin 2. bendi aynen şöyledir:

“2. Affa uğramış olsalar bile;

a) Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının birinci babında yazılı suçlardan biriyle mahkum olanlar,

b) Basit ve nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflâs gibi yüz kızartıcı suçlar, istimal ve istihlak kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları ve resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma suçlarından biriyle mahkum olanlar,

c) Türk Ceza Kanununun 316, 317 ve 318'inci maddelerinde yazılı suçlardan biriyle mahkum olanlar,

Sürekli olarak,

Dernek kuramazlar.”

Görüldüğü gibi burada, 2. bendin kapsamına giren kimseler için “dernek kurma hakkı” ortadan kaldırılmaktadır.

Anayasa'nın 33. maddesine göre dernek kurma hakkı bir “temel hak”tır. Bir “temel hak”, Anayasa'nın öngördüğü belirli istisnalar dışında, ortadan kaldırılamaz.

Anayasa'nın 13. maddesine göre de bir temel hak, sınırlandırılırken bile o temel hakkın özüne dokunulamaz.

Yüksek malumları olduğu üzere 13. maddeye göre, bir temel hak,

- özüne dokunulmaksızın,
- yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerine bağlı olarak ve
- ancak kanunla sınırlanabilir.

Sınırlama,

- Anayasa'nın sözüne ve ruhuna,
- Demokratik toplum düzeninin ve laik cumhuriyetin gereklerine ve
- Ölçülülük ilkesine, aykırı olamaz.

Halbuki 2908 sayılı Kanun'un değişik 4. maddesinin 2. bendi, “kanunla” ilkesinin dışındaki bütün şartları yok saymıştır ve Anayasa'nın hem sözüne hem de ruhuna açıkça aykırıdır: İptali gerekir.

“Zira, burada bir hakkın sınırlandırılması değil tümüyle ortadan kaldırılması söz konusudur. Amacı suçları önlemek olan cezanın kamu yararı düşüncesine dayandığı bir gerçektir. Ancak bu düşünceyle de olsa Anayasayla güvence altına alınmış bir temel hakkın ortadan kaldırılamayacağı duraksamaya yer vermeyecek kadar açıktır. Şu halde, temel hak ve özgürlüklerin kaldırılmasından değil, sadece sınırlandırılmasından söz edilebilir ki, bu da ancak Anayasa'nın 13. maddesindeki koşulların gerçekleşmesi ile olanaklıdır. Bu maddede, “Temel hak ve hürriyetlerle ilgili genel ve özel sınırlamalar demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamaz ve öngörüldükleri amaç dışında kullanılamaz” denilerek sınırlandırmanın ölçüsü de konulmuştur.” (Any.Mah.Kararı, T.3.6.1988, E.1987/28, K.1988/16, AYMKD.S. 24, s.225)

b) Anayasa'nın 15/1. Maddesine Aykırılık Durumu:

2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun değişik 4. maddesinin “3. bendi” Anayasa'nın 15/1. maddesine aykırıdır.

2908 sayılı Kanun'un değişik 4. maddesinin “3. bendi” aynen şöyledir:

“3. a) Türk Ceza Kanununun 312 nci maddesinin ikinci fıkrasında yazılı suçtan mahkum olanlar hükmün kesinleştiği,

b) Kurulması yasaklanmış dernekleri kuranlar ve yönetenler ile dernekler için yasaklanmış faaliyetlerde bulunmaları sebebiyle mahkemece kapatılmasına karar verilen derneklerin yöneticileri kapatma kararının kesinleştiği,

Tarihten itibaren beş yıl süre ile,

Dernek kuramazlar.”

Görüldüğü gibi 2908 sayılı Kanun'un değişik 4. maddesinin 3. bendi, belirli kimseler için “bir temel hakkı”, “dernek kurma hakkını” beş yıl süreyle “durdurmakta”dır.

Ancak bu durdurma Anayasa'nın 15/1. maddesine açıkça aykırıdır.

Bilindiği gibi Anayasa'nın 15/1. maddesi aynen şöyledir:

“MADDE 15- Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.”

Açıkça görüldüğü gibi dava konusu 3. bent, Anayasa'nın 15/1. maddesinin, bir temel hakkın durdurulabilmesi için öngördüğü şartların hiçbirini taşımamaktadır Bu sebepten dolayı da Anayasa m. 15/1'e açıkça aykırıdır.

“Çünkü hak ve özgürlüklerin kullanılması, ancak olağanüstü durumlarda durdurulabilir. Anayasa'da sayılan olağanüstü durumlar dışında, başka bir anlatımla olağan dönemlerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılması durdurulamaz.” (Any. Mah. Kararı, T.20.01.1993, E.1992/36, K.1993/4, AYMKD. S. 29.C.1, s.220)

Bir kimsenin bir yasağı ihlal etmesi veya bir suçtan dolayı mahkum edilmiş olması sonucu değiştirmez, yani o kimsenin bir temel hakkının durdurulması için “haklı neden” sayılamaz.

Çünkü:

1) O kimse, söz konusu fiili suç sayan özel hükmün öngördüğü yaptırıma tabi tutulmuştur.

2) Bir suç için “birden fazla ceza” uygulamak, hukukun temel ilkelerine, “tek suça tek yaptırım” prensibine aykırı düşer.

II- YÜRÜRLÜĞÜ DURDURMA SEBEPLERİ

1- Dava konusu hükümler açıkça Anayasa'ya aykırıdır.

2- Anayasa'ya açıkça aykırı olan bu hükümlerin ihlal ettiği haklar ise birer temel haktır.

3- Bu haklar, Türkiye'nin de imzalayıp onaylayarak iç hukukunun bir parçası haline getirdiği Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesiyle güvence altına alınmış bulunan haklardır.

4- Dava konusu hükümlerin uygulanması halinde telafisi imkansız bir takım zararların meydana geleceği gayet açıktır.

Esas Sayısı : 2002/104

Karar Sayısı : 2003/72

Bütün bu sakıncaları önlemek için söz konusu hükümler hakkında acilen yürürlüğü durdurma kararı verilmesi hukuki bakımdan bir gerekliliktir.

SONUÇ

24.03.2002 tarih ve 4748 sayılı “Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun”un, açıkça Anayasa'ya aykırı olan ve uygulanması halinde “Demokratik Hukuk Devleti” bakımından telafisi imkansız zararlar doğuracağı kesin bulunan;

a) Çerçeve 4. maddesinin;

1) “A” bendiyle, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 101. maddesine eklenen fıkranın “...yarısından az olmamak kaydıyla...” bölümü,

2) “B” bendiyle değiştirilen, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 102. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları,

b) Çerçeve 5. maddesinin “A” bendiyle değiştirilen 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 4. maddesinin;

1) 2. bendi (a,b,c alt bentleri),

2) 3. bendi (a,b,c alt bentleri),

hakkında acilen yürürlüğü durdurma ve iptal kararı verilmesini arz ve talep ederiz.””